

โรคมือ เท้า ปาก

เชื้อที่เป็นสาเหตุ : เชื้อไวรัสในกลุ่ม Enterovirus ซึ่งพบเฉพาะในมนุษย์เท่านั้น และมีหลากหลายสายพันธุ์ สำหรับสายพันธุ์ที่ก่อโรคมือ เท้า ปาก ได้แก่ Coxsackie virus group A, B และ Enterovirus 71

ลักษณะของโรค : ส่วนใหญ่พบในเด็กอายุน้อยกว่า 5 ปี ผู้ติดเชื้อส่วนใหญ่มักไม่แสดงอาการป่วย หรืออาจพบอาการเพียงเล็กน้อย เช่น มีไข้ ปวดศีรษะ คลื่นไส้ ปวดเมื่อย เป็นต้น โดยจะปรากฏอาการดังกล่าวอยู่ 3-5 วันแล้วหายได้เอง หรือมีอาการไข้ ร่วมกับตุ่มพองเล็กๆ เกิดขึ้นที่ผิวหนังบริเวณฝ่ามือ ฝ่าเท้า และในปาก โดยตุ่มแผลในปาก ส่วนใหญ่พบที่เพดานอ่อนลิ้น กระพุ้งแก้ม เป็นสาเหตุให้เด็กไม่ดื่มนม ไม่กินอาหารเพราะเจ็บ อาจมีน้ำลายไหลบางราย อาจไม่พบตุ่มพองแต่อย่างใด แต่บางรายจะมีอาการรุนแรง ขึ้นอยู่กับชนิดของไวรัสที่มีการติดเชื้อ เช่น การติดเชื้อจาก Enterovirus 71 อาจมีอาการทางสมองร่วมด้วย โดยเป็นแบบ aseptic meningitis ที่ไม่รุนแรง หรือมีอาการคล้ายโปลิโอ ส่วนที่รุนแรงมากจนอาจเสียชีวิตจะเป็นแบบ encephalitis ซึ่งมีอาการอักเสบส่วนก้านสมอง (brain stem) อาการหัวใจวาย และ/หรือมีภาวะน้ำท่วมปอด (acute pulmonary edema)

วิธีการแพร่โรค : เชื้อไวรัสเข้าสู่ร่างกายทางปากโดยตรง โดยเชื้อจะติดมากับมือ ภาชนะที่ใช้ร่วมกัน เช่น ช้อน แก้วน้ำ หรือของเล่นที่ปนเปื้อนน้ำมูก น้ำลาย น้ำจากตุ่มพอง แผลในปากหรืออุจจาระของผู้ป่วยที่มีเชื้อไวรัสอยู่ ทั้งนี้ เชื้ออาจอยู่ในอุจจาระของผู้ป่วยได้เป็นเดือน (พบมากในระยะสัปดาห์แรก) ทำให้ผู้ป่วยยังคงสามารถแพร่กระจายเชื้อได้

ระยะฟักตัว : โดยทั่วไป มักเริ่มมีอาการป่วยภายใน 3 - 5 วันหลังได้รับเชื้อ

การรักษา : ใช้การรักษาแบบประคับประคองเพื่อบรรเทาอาการต่างๆ เช่น การใช้ยาลดไข้ หรือยาทาแก้ปวด ในรายที่มีแผลที่ลิ้นหรือกระพุ้งแก้ม ควรเช็ดตัวผู้ป่วยเพื่อลดไข้เป็นระยะ ให้รับประทานอาหารอ่อนๆ ดื่มน้ำ น้ำผลไม้ และนอนพักผ่อนมากๆ แต่ในกรณีผู้ป่วยมีอาการแทรกซ้อนรุนแรง ต้องรับไว้รักษาเป็นผู้ป่วยใน เช่น รับประทานอาหารหรือดื่มนมไม่ได้ มีอาการสมองอักเสบ เยื่อหุ้มสมองอักเสบ ภาวะปอดบวม น้ำ กล้ามเนื้อหัวใจอักเสบ กล้ามเนื้ออ่อนแรงคล้ายโปลิโอ จำเป็นต้องให้การรักษาแบบ intensive care และดูแลโดยผู้เชี่ยวชาญ

การป้องกันโรค :

- ไม่ควรนำเด็กเล็กไปในที่ชุมชนสาธารณะที่มีคนอยู่เป็นจำนวนมากๆ เช่น ห้างสรรพสินค้า ตลาด สระว่ายน้ำ ควรอยู่ในที่ที่มีการระบายถ่ายเทอากาศได้ดี
- หลีกเลี่ยงการสัมผัสใกล้ชิดผู้ป่วย และระมัดระวังการไอจามรดกัน
- ล้างมือให้สะอาดก่อนและหลังเตรียมอาหาร รับประทานอาหาร และภายหลังการขับถ่าย
- ใช้ช้อนกลางและหลีกเลี่ยงการใช้แก้วน้ำหรือหลอดดูดน้ำร่วมกัน

การควบคุมโรค :

- การรายงานโรค ระบบเฝ้าระวังโรค สำนักโรคติดต่อทั่วไป กระทรวงสาธารณสุข

- การแยกผู้ป่วย ระวังสิ่งขับถ่ายของผู้ป่วย ถ้าผู้ป่วยในหอผู้ป่วยแม่และเด็กเกิดอาการเจ็บป่วยที่ บ่งชี้ว่าจะเป็น การติดเชื้อเอนเทอโรไวรัส จะต้องระวังเรื่องสิ่งขับถ่ายอย่างเข้มงวด เพราะอาจทำให้ทารกติดเชื้อและเกิด อาการรุนแรงได้ ห้ามญาติหรือเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ป่วยที่สงสัยว่าติดเชื้อเอนเทอโรไวรัส เข้ามาในหอผู้ป่วยหรือ หอเด็ก แรกเกิด หรือห้ามเข้าใกล้ทารกหรือหญิงท้องแก่ใกล้คลอด
- การทำลายเชื้อ ต้องทำลายเชื้อในน้ำมูก น้ำลาย อุจจาระ ของผู้ป่วยอย่างรวดเร็วปลอดภัย ดำรงทำความสะอาด หรือทำลายสิ่งของปนเปื้อน หลังสัมผัสสิ่งของปนเปื้อนหรือสิ่งขับถ่าย
- การสอบสวนผู้สัมผัสและค้นหาแหล่งโรค ค้นหา ติดตามผู้ป่วยและผู้สัมผัสโรคอย่างใกล้ชิดในกลุ่มเด็ก อนุบาลหรือสถานเลี้ยงเด็ก

คำแนะนำประชาชน

1. พ่อแม่ผู้ปกครอง ควรแนะนำสุขอนามัยส่วนบุคคลแก่บุตรหลาน และผู้ดูแลเด็ก โดยเฉพาะการล้างมือให้ สะอาดทุกครั้งก่อนการเตรียมอาหารหรือก่อนรับประทานอาหาร และหลังขับถ่าย การรักษาสุขอนามัยในการ รับประทานอาหาร เช่น การใช้ช้อนกลาง หลีกเลี่ยงการใช้แก้วน้ำร่วมกัน นอกจากนั้น ควรให้เด็กอยู่ในที่ที่มี การระบายอากาศที่ดี ไม่พาเด็กเล็กไปในที่แออัด
2. ผู้ประกอบการในสถานเลี้ยงเด็กควรดูแลให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานด้านสุขลักษณะของสถานที่อย่าง สมบูรณ์เสมอ เช่น การเช็ดถูอุปกรณ์เครื่องเรือน เครื่องเล่น หรืออุปกรณ์การเรียนการสอนต่างๆ ด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ โรคเป็นประจำ รวมทั้งการกำจัดอุจจาระให้ถูกต้องและล้างมือบ่อยๆ
3. ในโรงเรียนอนุบาล และโรงเรียนประถมศึกษา ควรเพิ่มเติมความรู้เรื่องโรคและการป้องกันตนเอง เช่น ไม่คลุกคลีใกล้ชิดกับเด็กป่วย การล้างมือและการรักษาสุขอนามัยส่วนบุคคล (ตาม แนวทางป้องกันควบคุม การระบาดของโรคมือ เท้า ปาก ในศูนย์เด็กเล็ก สถานรับเลี้ยงเด็กและสถานศึกษา)
4. ผู้ดูแลสระว่ายน้ำ ควรรักษาสุขลักษณะของสถานที่ตามประกาศของกรมอนามัย เพื่อป้องกันการระบาดของ โรคมือ เท้า ปาก
5. ในกรณีที่เด็กมีอาการป่วยซึ่งสงสัยเป็นโรคมือ เท้า ปาก ควรรีบพาไปพบแพทย์ทันที และแยกเด็กอื่นไม่ให้ คลุกคลีใกล้ชิดกับเด็กป่วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในพื้นที่ที่มีการระบาด หากเด็กมีตุ่มในปาก โดยที่ยังไม่มีอาการ อื่น ให้หยุดเรียน อยู่บ้านไว้ก่อน ให้เด็กที่ป่วยขับถ่ายอุจจาระลงในที่รองรับ แล้วนำไปกำจัดให้ถูกสุขลักษณะ ในส้วม หากเด็กมีอาการป่วยรุนแรงขึ้น เช่น ไม่ยอมทานอาหาร ไม่ยอมดื่มน้ำ ต้องรีบพาไปรับการรักษาที่ โรงพยาบาลใกล้บ้านทันที

สถานการณ์โรคมือ เท้า ปาก

ข้อมูลเฝ้าระวังโรคจากสำนักระบาดวิทยา ปี 2558 ข้อมูล ณ วันที่ 12 กรกฎาคม 2558 (สัปดาห์ที่ 27) พบผู้ป่วย 17,462 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 26.81 ต่อแสนประชากร เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่แล้ว 1,975 ราย

- มีผู้ป่วยเสียชีวิต 1 ราย (จังหวัดสระบุรี) เป็นเพศหญิง อายุ 4 ปี 10 เดือน ให้ผลบวกเชื้อ Enterovirus 71
- อายุที่พบมากที่สุด เรียงตามลำดับ คือ 1 ปี (28.09 %) 2 ปี (26.86 %) 3 ปี (17.90 %)

- จังหวัดที่มีอัตราป่วยต่อแสนประชากรสูงสุด 10 อันดับแรก คือ 1. น่าน 2. พะเยา 3. เชียงราย 4. แม่ฮ่องสอน 5. เลย 6. อุทัยธานี 7. ลพบุรี 8. ภูเก็ต 9. สุราษฎร์ธานี 10. ประจวบคีรีขันธ์
- ภาคที่มีอัตราป่วยสูงสุด คือ ภาคเหนือ 31.05 ต่อแสนประชากร ภาคกลาง 24.55 ต่อแสนประชากร ภาคใต้ 22.89 ต่อแสนประชากร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 19.43 ต่อแสนประชากร ตามลำดับ

จากข้อมูลเฝ้าระวังเหตุการณ์ทั้งหมดมีเหตุการณ์สะสมตั้งแต่เดือน ม.ค 58 จนถึงปัจจุบัน มีเหตุการณ์สะสม 10 เหตุการณ์ มี 9 จังหวัดคือ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดอุดรธานี จังหวัดชลบุรี จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสระบุรี จังหวัดเชียงราย จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดอำนาจเจริญ และ กรุงเทพฯ สัปดาห์นี้มีรายงานใหม่ 1 เหตุการณ์ คือ จังหวัดร้อยเอ็ด พบผู้ป่วย โรคมือเท้าปาก จำนวน 11 ราย เป็นเด็กนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จำนวน 6 ราย เป็นญาติกับเด็กในศูนย์เด็กฯ จำนวน 5 ราย เป็นเพศชาย 7 ราย เพศหญิง 4 ราย อายุต่ำสุด 1 ปี 1 เดือน สูงสุด 5 ปี ผู้ป่วยรายแรกเริ่มป่วย 27 มิถุนายน 2558 ไม่ได้ไปรักษาที่ไหนและยังมาเรียนตามปกติ ส่วนรายที่ 2 เริ่มป่วย 29 มิถุนายน 2558 ไม่ได้หยุดเรียนและในวันเดียวกันน้องสาวของผู้ป่วยรายแรกอายุ 1 ปี มีอาการป่วย รายล่าสุดเริ่มป่วย 2 กรกฎาคม 2558 ได้เก็บตัวอย่างส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ จำนวน 6 ราย ให้ผล Coxsackie virus A16 จำนวน 1 ราย

มาตรการในการดำเนินงาน

- การตรวจคัดกรองเด็กเป็นประจำทุกวันในตอนเช้า
- แยกเด็กป่วยออกจากเด็กปกติ โดยให้ผู้ปกครองรับกลับบ้าน
- หลีกเลี่ยงไม่让孩子ป่วยเล่นคลุกคลีกับเด็กปกติ และเมื่อป่วยควรพักรักษาอยู่ที่บ้าน
- ให้เด็กล้างมือบ่อยๆ หรือทุกครั้งสัมผัสสิ่งสกปรก ปนเปื้อนเชื้อโรค ได้แก่ ก่อนรับประทานอาหาร หลังเข้าห้องส้วม ก่อนและหลังทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ
- ทำความสะอาดอุปกรณ์ เครื่องมือ ของใช้ ของเล่น ภายในศูนย์ฯ และโรงเรียนเป็นประจำทุกสัปดาห์หรือทุกครั้งที่มีเด็กป่วยเป็นโรคมือ เท้า ปาก
- หากพบเด็กป่วยเป็นโรคมือ เท้า ปาก ให้แจ้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขใกล้บ้านทันที

ข้อมูลโดย กลุ่มศูนย์เด็กเล็กและโรคติดต่อในเด็ก
 กลุ่มสื่อสารสาธารณะและภาคีเครือข่าย
 โทร. 0 2590 3183 โทรสาร. 0 2951 0918
 สำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค